

רש"ר הירש ויקרא פרק כא פסוק ה

נמצאת אומר: קרחה ושריטה הן אותות כניעה; מקריבים אותן לאל המוות, שכוחו מלא עולם. על - פי זה יובן, על שום מה נשנו איסורים אלה לכהנים בייחוד; זאת, אף - על - פי שמוכן מאלי, שאיסור הנוהג בישראל נוהג גם בכהנים. הדבר קשור, כנראה, עם איסור טומאת מת, הנוהג בכהנים דווקא.

אליליות עתיקה וחדשה נוהגת לצרף את הדת עם המוות. רק בגנע האדם תצמח מלכות האל; גויעה ומוות הם הגילוי העיקרי של האלוהות; כי האל הוא לדידם אלוהי המוות, ולא אלוהי החיים; הוא ממית, ולא מחיה; והוא שולח את המוות - ואת מבשריו, החולי והעוני, - למען יירא ממנו האדם, יזכור את כוח האל ואת חוסר האונים של האדם. משום כך מקדשיהם עומדים בצד קברות, והמקום הראשון של כהניהם הוא ליד גופת המת; במקום שהעין עששה והלב נשבר, שם ימצאו את הקרקע הראוי לזרע הדת. והנושא על בשרו את אות המוות, את סמל כוח המוות המתגבר על הכל - וכך משווה את המוות לנגדו תמיד - הרי הוא עושה מעשה דתי מובהק; והדבר ראוי בייחוד לכהן ולתפקידו.

לא כאלה כהני ישראל, כי לא כן תורת אלוהי ישראל, ולא זו היא דת ישראל. האל, המורה לכהן את מעמדו בישראל, הוא אלוהי החיים; התגלותו הנעלה ביותר איננה בכוח המוות, השובר את הגבורה ואת החיים; אלא הוא מתגלה בכוח החיים המשחרר והמחיה, המקים את האדם לרצות בחירות ולחיות חיי נצח. **אין הוא מורה לאדם כיצד למות, אלא איך לחיות**; הוא מורה לו איך ינצח את המוות בעודו בחיים, איך יתגבר על חוסר החירות, על השיעבוד הגופני ועל החולשה החושנית; איך יחיה כל רגע של חיי חלדו כרגע של חיי נצח בעבודת ה'; איך יחיה כך כל רגע של חיי חירות מוסרית, של חיי מחשבה ורצון, יצירה ומעש וגם של הנאה; הנה זו התורה, שה' הקדיש את מקדשו למכון לה; ולעבודתה קידש את הכהנים, המורים לעם את "בסיס החיים ואת כיוונם" (כהן = כון, עי' פי' בראשית עמ' קסד).

שעה שהמוות קורא את בני העם לגמול חסד עם מעטה הגוף של נפש שנאספה אל עמיה - חייבים כהני ה' להתרחק; בעצם עמידתם מרחוק יעלו את נס החיים בצד גופת המת; יעוררו בלב העם את רעיון החיים; יזכירו להם את רעיון החירות המוסרית; ישוו לנגדם את הישות האלוהית של האדם, שאיננה משועבדת לכוחות הגוף, הממיתים כל חירות מוסרית; יחזקו בלבם את רעיון החיים - לבל ינוצח על - ידי רעיון המוות. רק אם חובת החיים קוראת אפילו את הכהן לקיים את חובתו האחרונה כבעל וכבן, כאב וכאח ולגמול חסד עם מעטה הנפש שנפטרה - רק אז נדחה תפקיד הכהן מפני התפקיד המשפחתי והאנושי; וההתעסקות בקבורת המת איננה רק רשות, אלא חובה. בכל שאר המקרים חייבים הכהנים להתרחק מן המת. משום כך נאמר לכהנים בייחוד: "לא יקרחה קרחה בראשם וגו'"; אל ישאו עמם את סמל המוות; בהופעתם יטיפו לכוח החיים, ולא לכוח המוות.

הדת שלנו הוא דת של חיים. ולכן דוקא הכהנים המייצגים את כלתכלית הדת, אסור להם להטמא למת. אבל כהן גדול, אפילו לקרוביו אינו מטמא.

והכהן מוזהר גם על זונה, חללה וגרושה; כך יורה לנו, שמוסריות צנועה, התקדשות של כהונה וחיי שלום וריעות הם תנאי היסוד של חיי המשפחה - ושל כל מטרות חיינו; והכהן יזכיר את כל אלה גם מחוץ למקדש - בקרב חיי העם.

דיני אישות המיוחדים לכהנים מורים את חשיבותו של ייחוס המשפחה - בשעת בחירת בן זוג לנישואין; וכל ישראל למדו מכאן את חשיבותו של הערך הזה. ומנסינה למדה האומה: פגמים בולטים באופי - כגון איבה בין משפחות, נטיה לריב ולמצה, נטיה לתת שמץ פסול באחרים, עזות פנים, אכזריות ושנאת הבריות - כל אלה הם גם סימנים של פסול משפחה

רש"ר הירש ויקרא פרק כא פסוק טו

וכן הדבר ביהדות, שהיא הכהונה במסגרת האנושות: מי שנולד יהודי, לא יחדל לעולם להיות יהודי על - פי ייעודו. שכן היהדות איננה דת, שאדם בוחר בה מרצונו החופשי; אלא היא ייעוד חיים, שה' הטיל על האדם משעת לידה; וכך מי שנולד יהודי, לא יוכל להפקיע את עצמו מייעוד זה - ומן המסקנות הנובעות ממנו: "אף - על - פי שחטא ישראל הוא" (סנהדרין מד ע"א). יכול הוא להתנכר לתפקיד זה - ברוחו, בדעותיו ובדרכיו; יכול הוא להפנות לו עורף בבגידה גמורה; בהתנכרות זו יאבד לו הכושר לבצע אותן פעולות, שהן כשרות רק על - ידי יהודי נאמן; אך התשובה לאמת היהדות, החזרה אל הנאמנות ברוח, בדעות ובמעשים תהיה תמיד תפקיד ראשון של ייעוד החיים שה' הטיל עליו.

רש"ר הירש ויקרא פרק כב פסוק לב

(לב) ולא תחללו את - שם קדשי. מקדש ה' הוקם בקרבנו כדי לשכן שמו שם; באותה שעה נקרא שם ה' עלינו - על כל חיי הפרט והכלל אשר לנו; מכאן ואילך אנחנו וכל אשר לנו קנויים לה; תורתנו מונחת בקרב קהלנו; היא מורה לנו, היאך נאמת את היותנו קנויים לה; היאך נהיה ראויים לשם הנקרא עלינו. שם ה' הנקרא עלינו יהיה לנו בבחינת קודש - עליון מוחלט בקרבנו; יחד עם זה הוא יהיה נשמת אפינו, שתחינו ותקיימנו בעבודת ה' ותקשור אותנו אל הנאמנות לחובה. אם נסרב להקריב לרצון ה' רחש של ישותנו, גירוי של שאיפתנו, נימה של הווייתנו, קורטוב של קנייננו - הרי אנחנו מחללים את שם קדשו; כי השם שהוא עליון, קדוש ומוחלט, שהוא תנאי לצדקת כל הווייתנו וקנייננו, והנועד לשלוט בנו בעוז מוחלט - שם זה נתחלל על ידינו והפך ל"חלל" חסר אונים. ואם המרד שלנו נודע לאחרים, הרי הדוגמה שלנו מורה להם את חוסר האונים של שם ה' שעלינו; הם לומדים, שיכול אדם להיקרא יהודי ולעשות פלסתר את השם הזה; כי החובה לשמוע בקול ה' מחוסרת ערך בעיניו - ובלבד שיוכל לספק גירוי או להשיג טובת הנאה; מתגלה לעין כל, שיכול אדם להיקרא יהודי - ואף - על - פי - כן רצון ה' איננו בעיניו הערך המוחלט, ולא רצונו שלו הערך המותנה; אלא רצונו שלו הוא האליל המוחלט, ורצון ה' נדחה מפניו בחוסר אונים. **וככל שאדם ידוע יותר כתלמיד חכם - ש"שם ה' נקרא עליו" - כן הוא מוזהר יותר מלחלל את שם ה'; וכל סטייה קלה מן האמת ומן היושר, מן המוסר ומן הקדושה, מן הצדק ומן החסד ומן הרחמים, כל סטייה קלה מדרישות התורה - אפילו אין היא אלא למראית עין - הרי היא נחשבת לו כחילול השם (עי' יומא פו ע"א). והן זה הכלל הנשנה בכל מקום (עי' כתובות פו ע"א): "אדם חשוב שאני"; ללמדנו שככל שמעלתו של אדם גדולה יותר, כן גדולה חובתו לדקדק במעשיו; כך הבינו גדולי ישראל את עמדתם ביחס לתורה; רחוקים היו מאותה טעות מצערת, המייחסת לגדולי הרוח חירות ממצוות המוסר. אלא: ונקדשתי בתוך בני ישראל. רצון ה' יהיה לנו קדוש ורם על כל נישא; הוא תנאי לכל, ומצוותו תיעשה בכל; ומה שהקרבן מורה דרך סמל, יוגשם במציאות ממשית: את דם חיינו, את כל**

היצרים והמטרות של משאלותינו, את כל כוח המעשה של איברינו, את כל המזון והרווחה ושמחת החיים אשר לנו - את כל אלה נקריב על מזבח ה' כדי לקיים את רצון קדשו; כך נזכה אנחנו לשלמות; וכך נהיה למופת לחברינו בתפקיד היהודי - "בתוך בני ישראל".

אכן "תוך בני ישראל" נחשב שלמות חיה, שכל איבריה קשורים זה לזה. אם אחד מישראל נאמן לחובתו - ושמח להקריב קרבנות לשם כך - הרי הוא מעלה גם את חבריו לאותה נאמנות; ואם אחד מישראל חוטא, אין הוא חותר רק תחת ייעודו שלו, אלא הוא מכשיל גם את חבריו הלומד ממעשיו. בסנהדרין עד ע"א - ע"ב ביארו את היחס שבין "וחי בהם" (לעיל יח, ה) לבין החובה למסור את הנפש על קידוש השם. וכך אמרו: בתנאים רגילים רק מצוות הכלולות בהלכות עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים - רק אלה שקולות כנגד ערך החיים. עליהן נאמר בכל הנסיבות: "ייהרג ואל יעבור". שונה הדין, אם מאלצים אותנו לעבור עבירה בפרהסיא, בתוך בני ישראל (בציבור יהודי של עשרה מבוגרים לפחות, הקרויים "עדה" ומייצגים כלל); או בשעת גזירת המלכות, כאשר הגויים הכריזו מלחמת השמד על היהדות ועל ישראל; באותם הזמנים אפילו מצוה קלה איננה נדחית מפני פיקוח נפש; ואפילו דורשים רק לשנות ממנהג ישראל, הנוגע לקשירת שרוך נעל - "לשנויי ערקתא דמסאנא" - הרי הדין הוא: ייהרג ואל יעבור; ויש למסור את הנפש על קידוש השם כדי לקיים את הנאמנות היהודית לתורה.

אותה מסירת הנפש על כל שאיפותיה ומטרותיה מסומלת במקדש על - ידי הקרבנות; היא הנדרשת מאתנו כאן בתור מצוות קידוש השם הנקרא עלינו; והיא שהפכה לכוחו ההיסטורי של עם ישראל; היא זכתה להגשמתה המאירה בדפיה המזהירים של דברי ימי ישראל בגלות. כל החסידים והתמימים והישרים, כל "קהילות הקודש שמסרו נפשם על קדושת השם, הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו" - אחת שאלו בחייהם לאהוב את ה' ולחזות בנעמו, וגם במותם לא נפרדו מאותה משאלה; "מנשרים קלו ומאריות גברו לעשות רצון קונם וחפץ צורם"; כל אלה הגשימו את רעיון הקרבנות בשיאו האידיאלי; הם הקריבו על מזבח ה' את חייהם ושאיתם, את כל כוח המעשה, את כל רכוש הקיום, הרווחה ושמחת החיים; הם העידו על כוחה המוחלט של התורה, השולטת בלב היהודי; והם מסרו לדורות עולם, היאך יבין ויקיים היהודי את מצוות "ולא תחללו את - שם קדשי".

רש"ר הירש ויקרא פרק כג פסוק טו

שבע שבתות תמימות תהיינה. לשון "תמימות" המתארת את "שבתות" מוכיחה בוודאות, ש"שבת" האמורה כאן איננה יום השבת. ועל כורחנו אנחנו אומרים, ש"שבתות תמימות" מציין תקופה, הכוללת ימים אחדים. והנה מוכח במסכת נדרים ס ע"א, שזו משמעות "שבת אחת": יום השבת על כל ששת ימי השבוע שעמו; ואין זה חשוב, אם אותם ששת הימים הם לפניו או לאחריו. ומכאן דין האומר "קונם יין שאני טועם... שבת אחת": אם נדר בשבת, הרי הוא אסור בשתיית יין עד יום הששי הבא (כולל); ואם נדר ביום שני, שלישי, רביעי וכו', הרי הוא אסור בשתיית יין עד יום ראשון, שני, שלישי וכו'. נמצאת אומר: יום השבת נתפס כתחילה, כתכלית או כמרכז של ימים הנלווים אליו או המתקבצים סביבו; ומכאן משמעות "שבת תמימה": יום השבת על כל ששת ימי השבוע הנלווים אליו; שבוע אחד מיום ליום - כעין האמור במשנה שם.

אכן משמעות השבת מתפשטת לימי השבוע שלפניה ושל אחריה. הימים המובילים אליה מוצאים בה את תכליתם; הם מבקשים, שנחיה בהם כך, שהמלאכה הנעשית בהם תהא ראויה להיראות לפני ה'. והימים שלאחריה יביאו את הגשמת הרוח שנתחדשה בשבת; הם יהיו עדים לכך, היאך אדם מחדש את בריתו עם ה' בשבת, והיאך הוא מתקדש לעבודת ה' מחדש. והן כך נאמר דרך כלל:

יום ראשון, שני ושלישי נחשבים כנלווים אל השבת שעברה; ויום רביעי, חמישי וששי נחשבים כהקדמה לשבת הבאה (עי' פסחים קו ע"א). נראה לנו אפוא, שזו משמעות "שבע שבתות תמימת תהינה": יעברו שבעה מעגלי - שבת תמימים; שבע פעמים תפעיל השבת את כוחה המחנך על ימי המלאכה שבתחום השפעתה; הווה אומר: שבע פעמים תהא השפעתה ניכרת על יום ראשון, שני, שלישי, רביעי, חמישי וששי - בין קדמו לה בין באים אחריה. כל יום בשבוע שיום הנף חל בו - לעולם הוא ראשון בתקופה בת שבעה ימים, המתלקטת מסביב לשבת; תקופה תמימה כעין זו תעבור שבע פעמים - בטרם תושג מטרת הספירה האמורה כאן. אותה תקופת שבת תמימה תתחיל אפוא בליל ט"ז בניסן, ובאותה שעה תתחיל גם הספירה (מנחות סו ע"א).

על - פי זה יובן, על שום מה לא נאמר כאן "וספרתם לכם וגו' שבע שבתות תמימות" - כדרך שנאמר במשנה תורה: "שבעה שבעת תספר - לך" (דברים טז, ט); אלא תחילה הוא מזכיר את הספירה דרך כלל - בלא מושא; ורק אחר כך הוא מוסיף משפט עצמאי: "שבע וגו' תהינה". לא הרי "שבתות" כהרי "שבועות". "שבוע" הוא כל תקופה בת שבעה ימים; ואילו "שבת" היא תקופה בת שבעה ימים המושתתת על יום השבת. "שבוע" כמושא של "וספרתם לכם" היה מציין תקופה בת שבעה ימים, שנוצרה על - ידי הספירה. ואילו "שבת" - המנותקת ממצוות הספירה ונזכרת במשפט עצמאי - היא תקופה אובייקטיבית בת שבעה ימים הנתונה על - ידי יום השבת; והספירה רק תחדירנה לתודעה.

הישג זה - כפי שלמדנו מקבלת חז"ל (וראה על כך לקמן) - איננו אלא תורת ה'. ומובן יפה, שהתורה טעונה הכנה על - ידי השבת; כי השבת מחנכת את האדם להיכנע לה' ולקבל בשמחה את עול עבודתו. הן השבת קדמה לעם ישראל. והחזרת השבת לעולם קדמה למתן תורה; היא חינכה את העם להיכנע לה' על - ידי שביתת מלאכה; ובייחוד גאלה אותו מן הדאגה היתירה לצורכי הפרנסה; וכך הכינה את העם שזכה בחירות להיות לעם ה'. נזכור את דברינו על משמעות שבת המן (פי' שמות טז, א - ב); דברים אלה מתאשרים במלואם על - ידי דברי משה רבינו בסוף הנדודים במדבר (דברים ח, א ואילך); שהרי הוא מזכיר שם את אכילת המן ואת משמעותה לקיום מצוות ה': "לדעת את - אשר בלבבך התשמר מצותו אם - לא"; וכך מתבארת מאליה המשמעות של ספירת שבע ה"שבתות" - מן "העומר" ועד "התורה".